

УДК 811.111'42'37

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-2-26>**Юлія НІДЗЕЛЬСЬКА,**

orcid.org/0000-0003-3946-4788

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології та перекладу

Житомирського державного університету імені Івана Франка

(Житомир, Україна) nidzelskaya.julive@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОНЦЕПТУ ЄВРЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ТОРА В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Стаття присвячена вивченню концепту єврейської культури ТОРА, який реалізується в сучасній англійській мові. Концепт як лінгвокультурне явище є одиницею, призначенням якої є об'єднанні в єдине ціле наукових досліджень у галузі культури та свідомості. У мовознавстві вивчення концептуальної системи, специфіки її відображення у мові є абсолютно невід'ємною частиною дослідження мови, можливістю для ефективного спілкування людей, які є представниками різних народів. Назвати що-небудь концептом, означає реконструювати його внутрішній зміст у межах ментальної діяльності певної мовної спільноти. Лінгвокультурний концепт як згусток вербалізованого смислу відображає лінгвоменталітет конкретного етносу. Тора є важливою для життєдіяльності єврейського народу. Вона є зібранням п'яти книг Єврейської Біблії, а саме: Genesis, Exodus, Leviticus, Numbers, Deuteronomy. Тора та молитва існують в одному концептуальному просторі. У статті підкреслено зв'язок між Торою та Шаббатом, типову характеристику євреїв як народу Книги. Значення слова завжди є культурно обумовленим. Для нашого дослідження є актуальним набуття нових позитивних ознак досліджуваного концептом. Часто спостерігаємо концептуалізацію Тори через абстрактні сутності. Образна метафоризація, позитивна характеристика, однорідні члени речення, означення, допомагають краще концептуалізувати сутність Тора. Гіперболізовані структури сприяють образному сприйняттю аналізованого концепту. Метафоричні конструкції, повтори ефективно розкривають лінгвокогнітивні та лінгвокультурні особливості досліджуваного концепту. У результаті дослідження було зроблено висновок: аналізований концепт є змістовно модифікованим. У перспективі наукових пошуків – розгляд інших лінгвоконцептів єврейської лінгвокультури.

Ключові слова: МКС, лінгвоконцепт, метафора, гіпербола, символ.

Yuliia NIDZELSKA,

orcid.org/0000-0003-3946-4788

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of English Philology and Translation

Zhytomyr Ivan Franko State University

(Zhytomyr, Ukraine) nidzelskaya.julive@ukr.net

PECULIARITIES OF THE FUNCTIONING OF THE JEWISH CULTURE CONCEPT TORAH IN THE ENGLISH LANGUAGE

The article is dealt with the study of the concept of Jewish culture functioning in Modern English. The concept as the linguocultural phenomenon is the item its aim is uniting the scientific researches in the cultural and mental sphere. In linguistics the studying of the conceptual system, the peculiarities of its reflection in the language, are the indispensable part of the language research, the opportunity of effective communication between those personalities who are the representatives of different peoples. To say that something is the concept means to reconstruct its inner contents in terms of mental activity of the linguistic community. Linguocultural concept as the concentration of the verbalized sense reflects the linguistic mentality of the certain ethnic group. Torah is important to the activities of daily life of the Jewish people. It is the collection of five books Єврейської Біблії, а саме: Genesis, Exodus, Leviticus, Numbers, Deuteronomy. The Torah and prayer function within the same conceptual field. In the article the connection between the Torah and Sabbath, the typical characteristics of Jews as the People of the Book has been underlined. The meaning of of the word is always culturally determined. The acquiring new positive features by the analyzed concept is topical for this article. We can notice the conceptualization of Torah with a help of abstract entities. The figurative metaphors, positive characteristics, homogeneous parts of the sentence, attributes help to conceptualize Torah better. Hyperbolized structures contribute to the figurative perception of the investigated concept. Metaphors, repetitions effectively reveal linguocognitive and linguocultural peculiarities of the concept. The following conclusion has been made: the content of the analyzed concept is modified. The further research of other linguoconcepts of the Jewish culture has been planned.

Key words: linguistic worldview, linguoconcept, metaphor, hyperbole, symbol.

Постановка проблеми. Сьогодні у мовознавчій науці науковці зацікавлені дослідженням концептів. Їх вважають важливими мисленнєво-мовними структурами, які надають доступ до дослідження особливостей ментальної сфери індивіда, групи осіб, етносу, народу або загальних універсальних властивостей концептів, які є спільними або однаковими для різних народів. Саме лінгвокультурологія є комплексною науковою дисципліною синтезуючого характеру, яка вивчає зв'язок та взаємодію культури та мови. Предметною областю лінгвокультурології є вивчення взаємодії культурного фактора у мові та мовного фактора у людині, це відбувається на фоні комунікативних процесів. Антропоцентрична парадигма ще більше поглибила зацікавленість до вивчення ментальної діяльності людини, її втілення у мові. Тобто постать людини, зокрема особливості концептуалізації світу особою та групою людей. *Актуальність представленого дослідження* зумовлена деякими факторами, зокрема тим, що з позиції антропологічної парадигми мова, так само як і культура, яка взаємодіє з нею, розглядаються у зв'язку з буттям людини, її усвідомленням світу. Низка єврейських концептів знайшли вираження в англійській мові, зважаючи на ряд міграційних процесів єврейського народу, на велику кількість євреїв в англійських країнах, які є носіями єврейської культури, зважаючи на кореляцію мови та культури. Етнолінгвістика є напрямом у мовознавстві, не міждисциплінарною областю, вона ж ближче контактує з етнонаукою (антропологією культури, когнітивістикою), ніж з етнографією. Ця галузь знань зміщує акцент з аналізу мовних форм на аналіз смислів, які містяться у мовленнєвих актах, у дискурсі (Бартмінський 2005: 33, 38). На відміну від представників інших наук, що є важливим підкреслити у нашому дослідженні, лінгвісти здатні професійно досліджувати концепти через аналіз використання слів, виразів у дискурсі (Полюжин 2015: 215).

Аналіз досліджень. Багато науковців є зацікавленими різними характеристиками концептів. Для нашого дослідження актуальними виявилися роботи Є. Бартмінського, польського науковця, який зацікавлений вивченням МКС, стереотипними уявленнями, поняттями та тенденціями етнолінгвістики. Також дослідженнями К. Карпової, яка звернула увагу на специфіку вербалізації національно-специфічних концептів американського суспільства (Карпова 2008), О. Городецької, яка досліджувала національно-марковані концепти в британській мовній картині світу (Городецька 2002). Важливими є погляди В. Кара-

сика, які стосуються різновидів концептів, їх структури. Ми розглядали універсальні та етноспецифічні властивості концептів (Нідзельська 2009). Концепти, що є ймовірним, у процесі історичного розвитку можуть набувати додаткових ознак, іноді навіть змінювати власні оцінні характеристики. Якщо проаналізувати це твердження, тоді ми можемо припустити, що для нашого дослідження є актуальним саме набуття нових позитивних ознак досліджуванім концептом. **Мета статті** полягає у розгляді одного з базових концептів єврейської культури Тора, функціонує в системі сучасної англійської мови. Як відомо у сучасному мовознавстві, вивчення концептуальної системи, специфіки її відображення у мові є абсолютно невід'ємною частиною дослідження мови, гарною можливістю для адекватного або ефективного спілкування людей, які є представниками різних народів. **Виклад основного матеріалу.** Перш за все, варто зазначити, що сьогодні у мовознавстві представлено багато досліджень, які присвячені вивченню концептів, які допомагають краще зрозуміти особливості концептуалізації світу різними народами. Зі свого боку, ми пропонуємо дослідження концепту єврейської культури Тора. Якщо назвати що-небудь концептом, на думку М. Полюжина, то це означає реконструювати його внутрішній зміст у межах ментальної діяльності певної мовної спільноти загалом, її репрезентантів зокрема (Полюжин 2015: 215). Таким чином, *концепт як лінгвокультурне явище* є одиницею, призначенням якої є об'єднання в єдине ціле наукових досліджень у галузі культури, свідомості, мовознавчих студій. Як підкреслює М. Полюжин, концепт є культурно детермінованим виразником свідомості, який зафіксовано у мові. Лінгвокультурний концепт як згусток вербалізованого смислу відображає лінгвоменталітет конкретного етносу, ім'я якого, як правило, збігається з домінантою певного синонімічного ряду, ядром лексико-семантичного поля (Полюжин 2015: 215). Ми також підтримуємо такий погляд науковця.

Єврейська Тора, яку часто вживають з означеним артиклем (The Torah) з іврити перекладають так: תּוֹרָה, "Instruction", "Teaching", "Law", навчання, інструкцію, закон, але насправді вона є зібранням п'яти книг Єврейської Біблії, а саме: Genesis, Exodus, Leviticus, Numbers, Deuteronomy (Буття, Вихід, Левіт, Числа, Повторення Закону) (Wikipedia). В енциклопедії приказок єврейського народу представлено таке пояснення Тори "Teaching", "doctrine", "instruction"; тобто вчення, доктрина, повчання, можна вважати ці сутності

мають схоже значення. Тора включає і писемну, і усну (*the Written Torah and Oral Torah*), а також і всю єврейську релігійну літературу (Nulman 1997: 298), іншими словами, її можливо розуміти у такому широкому смислі. На наш погляд, таке пояснення сутності Тори, з одного боку, розкриває саме поняттєву складову досліджуваного нами концепту єврейської лінгвокультури, а з іншого боку, є етимологічно цінною інформацією. До того ж, значення слова, будучи результатом інтерпретації дійсності, завжди є культурно обумовленим (Бартмінський 2005: 58]. Відтак, коли ми маємо можливість аналізувати етимологію слів, зрозуміло, що існують принципи найменування, які відображають сутність явищ, з точки зору певного народу, в яких виникла необхідність саме так їх позначити. Torah – це перших п'ять книг єврейської Біблії, які поділені на 54 частини, які, відповідно, читаються вголос, вивчаються протягом усього року. Для єврейського народу Тора буквально містить слово Боже (Diamant 1997: 277).

МКС – це світ, побачений через призму мови, область мовної семантики, у широкому розумінні, яка поряд з категоріальними ознаками значення, все частіше враховує також і ознаки, які традиційно відносять до сфери конотації (Бартмінський 2005: 38). Більше того, МКС є соціальною за своєю природою, в актах культурної комунікації пристосовується до потреб особи, піддається певній модифікації в залежності від її точки зору. МКС розуміє Є. Бартмінський як вміщену у мові інтерпретацію дійсності, яку можна уявити у вигляді комплексу суджень про світ. Це можуть бути судження, які закріплені в мові, в її граматичних формах, лексиці, клішованих текстах тощо (Бартмінський 2005: 88). Виключно гуманітарну орієнтацію етнолінгвістики відображає синонімічний термін *антропологічна лінгвістика*. Етнолінгвістика намагається описати мову не тільки як знаряддя комунікації у суспільстві, але також як одну із складових культури. Це особлива складова, адже вона не тільки концентрує у собі ознаки, які є важливими для культури загалом, не тільки включає в себе інвентар її ресурсів, але і розкриває прийняті в цій культурі способи концептуалізації і категоризації речей, системи оцінок тощо (Бартмінський 2005: 23). У результаті ця складова забезпечує єдність усієї культури. Відомо, що мова не може існувати поза культурою, так само як і культура не може існувати без мови. Будь-яка зміна кожної з складових призводить до модифікацій іншої. *Лінгвокультурний концепт* є складним ментальним утворенням, яке включає образно-перцептивний, понятійний і ціннісний

компоненти, якщо ми звернемося до такої відомої інтерпретації, яка представлена В. Карасиком. Згідно з думкою згаданого мовознавця, можливо протиставити *спеціалізовані* та *неспеціалізовані концепти*. Відтак, перші мають яскраво виражену етнокультурну специфіку, а от другі можуть отримувати таке осмислення у певних обставинах. Водночас ми повинні зазначити, що аналізований концепт належить до спеціалізованих. Важливо підкреслити, що на основі логічного критерію виокремлюють параметричні і непараметричні концепти, на думку В. Карасика. Перші мають логіко-понятійний характер, осмислюються як цілісні концепти тільки враховуючи їх перехід до інших сфер дійсності, а от другі включають не тільки понятійний, але образно-перцептивний, ціннісний компоненти. У нашій розвідці ми включимо досліджуваний концепт до групи непараметричних концептів та регулятивних, зважаючи на вираження аксіологічних характеристик дійсності. Під час дослідження було встановлено, що мовні засоби вираження концепту є аксіологічно збагаченими.

Щодо євреїв існує стереотипна характеристика, що євреї є народом Книги. Наприклад: “*They are “the people of the Book”. Their homeland resides in the text – not just the canonical Scriptures but an array of Jewish writings that help to define the nation and give voice to its sense of identity. Their “portable Temple” serves the purpose*” (Цит. За Gruen 2002: 18). Пояснення потребує метафоричне позначення Тора є “портативним храмом”, відбувається взаємодія між двома концептуальними ділянками. Батьківщина наділена здатністю проживати у текстах, тобто набула певних людських якостей. Варто розглянути приклад: “... *the Torah makes it clear that Israel is exhorted to observe the Sabbath... The Sabbath is a vehicle of the most essential knowledge of all: the knowledge that God is the source of holiness. Knowledge and the Sabbath are inseparable...*” (Shabbos 1990: 21). У ньому проілюстровано зв'язок Тори із Шаббатом, який ми раніше аналізували як один з базових концептів єврейської культурної традиції. Використано повтор *knowledge*, який варто сприймати як синонімічне позначення Тори. У цьому ж контексті варто згадати про доцільність детальнішого вивчення концептополів. Концептуальне поле включає не тільки сам концепт, але і його можливі вербалізації, які враховують культурно-історичні, комунікативні, дискурсивні фактори. Наприклад, “*The Torah tells us that God sanctified the Sabbath...*” (Shabbos 1990: 17); “*The profound relationship between Shabbos and Torah... is evident*

by the fact that *the Torah was given on Shabbos...* (Shabbos 1990: 58). У прикладі відносини між Торою та Шаббатом представлені за допомогою характеристики *the profound*, тобто глибокі, використано означений артикль. Важливою є часова ознака, адже євреї отримали Тору під час Шаббату. Звернемо увагу на наступні приклади: “*The Torah came before the Holy One, Blessed is he, and said: “When Israel will enter its Land, this one will run to his vineyard, that one will run to his field – and what will be with me?!” The Holy One, Blessed is He, replied: “I have a mate with which I shall pair you. Its name is Shabbos...”*” (Shabbos 1990: 73). Отже, образна метафора представлена у цьому прикладі. Тора наділена людською здатністю, приходиться, що дає підстави говорити про антропоморфну метафоризацію. До того ж, Шаббат концептуалізовано як живу істоту. Щодо характеристик Бога, варто підкреслити наявність шанобливого ставлення, капіталізації, прикметників з позитивною семантикою. “*The above Midrash refers to Shabbos as the mate of the Torah. Another Midrash refers to the Jewish People as the mate of Shabbos. Torah and the Jewish People are firmly intertwined*” (Shabbos 1990: 74). Таке використання свідчить про міцний взаємозв’язок між вказаними сутностями. Існування однієї обумовлене існуванням іншої. Наступний приклад також свідчить про зв’язок між євреями та Торою: “*... the unique interconnection between the people of Israel and the Torah...*” (Cohen 1999: 252), зв’язок вважають унікальним. До культурного контексту, який є необхідним для розуміння тексту, належать елементи вірувань, символіки, яка базується на них (Бартмицький 2005: 28). Отже, Тора та Шаббат належать до такого контексту.

Питання про концептуальну метафору у лінгвістиці вважають, з одного боку, добре вивченим, а з іншого, у дослідженнях певних явищ, зокрема реалізації концептів. Абстрактні сутності можливо пізнати за допомогою інших абстрактних сутностей. Наприклад: “*... the Torah is a way of life, showing both how to relate inwardly and how to conduct oneself outwardly, practically*” (Steinsaltz 1980 89). Таким чином, тут представлено концептуалізацію Тори як абстрактну сутність, а саме спосіб життя, до того ж, у прикладі є смисли з протилежним значеннями: “*how to relate inwardly* та *how to conduct oneself outwardly*”.

Необхідно зазначити, що Тора та молитва існують в одному концептуальному просторі. Наприклад: “*For Jews, pray and Torah study are on the same spiritual plane because both are seen as ways to encounter the holy*” (Diamant 1997: 218). У при-

кладі вказано, що молитва та вивчення Тори є на однаковому духовному рівні для євреїв, обидві є шляхами пізнання святого. Характеристики бесід на теми Тори такі: “*Most synagogues run weekly Torah study sessions – informal, drop-in conversations usually held on Saturday morning...*” (Diamant 1997: 219). Також варто пояснити, що що часто ця книга спонукає не тільки велику дискусію, а, враховуючи зв’язки мови та мислення, також і важливі ментальні процеси, роздуми, можемо припустити, що про певні складні філософські питання і про звичайні щоденні дії. “*... Torah study releases you into big talk*”. (Diamant 1997: 219); “*... Torah is open and available to anyone*” (Diamant 1997: 220). Перебільшення у прикладі, а саме за допомогою займенника *anyone*, що у своїй конотації має значення перебільшення. У прикладі ми спостерігаємо протиставлення “*Torah study is not deferential or worshipful: humor and anger are not only permitted, they are encouraged*” (Diamant 1997: 220), з одного боку, йдеться про гумор, з іншого, про злість, які часто є взаємовиключаючими сутностями.

На нашу думку, часто зустрічаємо образну метафору, яка допомагає краще розкрити образний бік аналізованого концепту, наприклад: “*The Torah sheds its grace on all who study it*” (Dictionary of 1000 1997: 109), така метафора має гіперболічний ефект, цьому сприяє використання *all*. “*Tradition is a fence for the Torah*” (Dictionary of 1000 1997: 109). Образна метафора здатна утворювати нові смисли, традицію концептуалізують як огорожу, її властивістю є здатність захищати або оберігати. Словосполучення *Torah-true life* (Friedman 2004: vii), із використанням аналізованого імені концепту, викликає виключно позитивні асоціації, а також “*...the light of Torah*” (Friedman 2004: 78); “*... Some are shielded from the forceful waves by their protective “boat” of Torah and mitzvot*” (Friedman 2004: 78), такі приклади є мовним втіленням образної метафори.

З іншого боку, недостатнє знання Тори не викликає схвалення у середовищі віруючих євреїв. Наприклад: “*The congregants were grateful for this chance to improve their meager knowledge of Torah*” (Friedman 2004: 132); “*meager knowledge of Torah*” має негативну імплікацію, тому що люди є вдячними за шанс покращити знання. Концепти, що є вірогідним, у процесі історичного розвитку можуть набувати додаткових ознак, іноді модифікувати оцінні характеристики. Якщо проаналізувати це твердження, тоді можемо припустити, що для нашого дослідження є актуальним саме набуття нових позитивних ознак досліджуваним

концептом. Також нами було виявлено значну кількість прикладів, які мають гіперболічне значення, наприклад, у цьому прикладі йдеться про те, що абсолютно кожна дитина отримала вказану освіту, виразності словосполученню зі словом освіта надає епітет *wholesome*, отже, приклад такий: “... *every single child received a wholesome Torah education*” (Friedman 2004: 187). Саме у ньому представлено позитивну характеристику освіти, яку може забезпечити саме Тора, релігійне вчення. Позитивну конотацію способу отримання освіти, виховання забезпечує словосполучення *in the path of Torah*, наприклад: “... *he continued hiring more and more teachers to raise poor children in the path of Torah*” (Friedman 2004: 187). Регулярність, повторюваність подій, підкреслено за допомогою прислівника *as customary*: “*As customary, all synagogues had regular Torah classes throughout the week...*” (Friedman 2004: 133), у цьому випадку занять, які присвячені вивченню Тори. Інший приклад: “... *special Mishnayot and Tanya classes were set up in every synagogue around the city, enabling people to study Torah in merit of their beloved mentor*” (Friedman 2004: 139), містить дещо гіперболізовану інформацію, у кожній синагозі міста.

Образна метафоризація, позитивна характеристика, однорідні члени речення, означення, допомагають краще концептуалізувати сутність Тора через перенесення ознак із абстрактної сутності до неї. Наприклад: “... *the Torah of the Jews is the essence of divine revelation; it is not only a basis for social, political, and religious life but is in itself something of supreme value*” (Steinsaltz 1980: 87). Про цінність єврейської Тори зазначено у прикладі, також про Божественне об’явлення, яке повторюється декілька разів в одному контексті. “... *The Torah in all its different forms is a collection of concentrated emanations and transmutations of divine wisdom. Thus, the Torah as apprehended by us is only a particular aspect of that divine essence, just as the world is a particular mode of divine revelation. The Torah is, if anything, an even clearer and more perfect manifestation than the world*” (Steinsaltz 1980: 87-88).

Варто розглянути приклад: “*Since the Torah ... is the spiritual map of the universe. It is not, however, a static chart of things as they are but a dynamic plan of the ever-changing world, charting the necessary course for moving toward a union with God. This means that in its primary essence Torah is the manifestation of the divine wisdom...*” (Steinsaltz 1980: 88). Отже, Тору концептуалізують як духовну карту Всесвіту, вираженням божественної мудрості, що є абстрактними сутностями. Ми спостеріга-

ємо поєднання протилежних смислів статичного та динамічного, важливість для союзу з Богом. Такий союз експліковано у наступному прикладі: “*One who is immersed in Torah becomes a partner of God ...*” (Steinsaltz 1980: 89). В іншому прикладі використано повтор: “*The relation between Torah and the world is thus the relation between idea and actualization, between vision and fulfillment*” (Steinsaltz 1980: 89), відтак, ми спостерігаємо повний лексичний повтор і частковий. Необхідно розглянути приклад: “*Since the Torah is the blueprint of the world, it regulates the whole and cannot be confined to any particular part*” (Steinsaltz 1980: 94). Вказано на те, що Тора регулює усе, адже вона є, як це експліковано у мовному контексті планом, сценарієм світу. У наступному прикладі теж інформація є гіперболізованою, Тора є важливою у різних сферах життя, регулює міжстатеві відносини: “*One finds the Torah significant in every aspect of community, commerce, agriculture, in the life of feeling and love, in relations between the sexes – down to the most minute aspects of living, like buttoning one’s shoes or lying down to sleep*” (Steinsaltz 1980: 95). До того ж, у прикладі також є порівняння.

Варто зазначити, що Тору можна концептуалізувати як опору або основу єврейського життя, одну із великих насолод, наприклад: “*Torah is a mainstay of Jewish life and one of its great pleasures*” (Diamant 1997: 218). Тобто у такому контексті ми можемо підкреслити важливість цієї книги, а також позитивний смисл такого твердження. Аналогічний смисл ми вбачаємо у багатьох інших прикладах: “*They knew that both were real Torah scholars...*” (Nissan 1993: 112); “... *a true Torah-loving Jew with a love for his fellow beings*” (Nissan 1993: 162), означення надає позитивну характеристику єврею, а також частковий повтор, а саме: *Torah-loving* та *a love*. Використання епітетів додає образності повідомленням, наприклад: “... *the sweet sound of Torah could be heard throughout the whole town of Vitebsk!*” (Nissan 1993: 195). Водночас інформація, що вказаний звук можна почути по усьому місту, на нашу думку, є дещо перебільшеною. Також гіперболізована інформація є у прикладі: “... *as he felt he would prefer to return to his former life of seclusion, devoting all his time to Torah-study*” (Nissan 1993: 199). У цьому контексті йдеться про рабина, який нудьгує за колишнім життям, коли він міг увесь час присвятити для вивчення цієї важливої книги.

У наступних прикладах використано наказові конструкції “...*be zealous for the Torah ...*” (Chanutah 1989: 49); *Strengthen yourselves, my children, and be courageous for the sake of the Torah*

(Chanukah 1989: 50). У таких прикладах є заклики бути старанним у вивченні Тори, а також бути сильними, сміливими заради неї. Інтимізацію простору втілено за допомогою звертання із особовим займенником *ту*, яка володіє особливою силою впливу, має високий ступінь довіри. У мовознавстві, це підкреслено В. Красних, при аналізі лінгвокультурних концептів варто використовувати спеціальні прийоми, серед них: семантичний аналіз слів, які називають імена концептів, етимологічний аналіз цих імен, семантичний аналіз переносних, асоціативних значень слів, які втілюють концепти, інтерпретативний семантичний аналіз контекстів, в яких вживаються одиниці, які виражають певні концепти, інтерпретативний культурологічний аналіз асоціацій, які пов'язані з концептом, інтерпретативний аналіз ціннісно-маркованих висловлювань, які виражають деякі концепти. Способи вираження оцінного значення є різними. Серед них використовують наявність у складі фразеологізму слів з негативною або позитивною конотацією, коли оцінне значення утворюється за допомогою емоційних асоціацій, які є пов'язаними або з конкретним компонентом фразеологізма, або із ситуацією, яка покладена в основу одиниці, аналіз етимологічного значення слова. Очевидно, що образи, які покладено в основу стійких словосполучень, виразів, які є трансльованими з покоління в покоління, вербалізованими, свідчать про особливості ментальності народу. Бути обізнаним щодо табуйованих тем культури вважають складовою комунікативно-культурної компетенції мовців. Відомо, що для особи є характерним оцінювати предмети, об'єкти, явища відповідно до ціннісної шкали, тобто "добре" – "погано". Крім того, емотивна оцінка, на відміну від раціональної, в основному орієнтується на полюси.

Значення слів мови, які створюють мовну картину світу, опосередковано стосуються дійсності. Вони складають інтерпретацію дійсності в її вимірах фізичних, психологічних, соціальних, духовних. МКС, яка має свою внутрішню стильову та жанрову диференціацію, модальність (Бартмицький 2005: 32).

Добре відомо у мовознавстві, що ще В. Ліппман приписував стереотипам відомі функції економії пізнавальних зусиль та пристосування особистості до соціального середовища. Згідно з поглядом Є. Бартмицького, показниками стереотипізації є повторюваність характеристики предмета у різних висловлюваннях, що можливо дослідити

статистично, а також закріплення цієї характеристики у мові, а саме у значеннях слів про що ми можемо зробити висновок на основі аналізу словотворчих похідних, метафор, фразеології, прислів'їв, а також правил побудови семантично зв'язного тексту (Бартмицький 2005: 169). Таким чином, особливим різновидом текстів є *прислів'я*, які кодифікують суспільне знання в його популярному варіанті та моделюють колективну поведінку. Вони містять реалістичні констатації, які стосуються особистого та колективного життя, а також життєві поради, які часто формулюються у наказовому способі (Бартмицький 2005: 205). Таким чином, відомою серед євреїв є приказка "*The Torah' has multiple interpretation*"... (Shkedi 1999: 277). Інформація є очевидною, пояснення Тори, її тлумачення є численними. Наприклад: "*Whoever honors the Torah is honored by humanity; whoever dishonors the Torah, will likewise be dishonored*" (Dictionary of 1000 1997: 108). У такому прикладі використано повтори, які мають значну емотивну спрямованість. Гіпербола спрямована на перебільшення певних існуючих ознак, наприклад: "*Turn the Torah this way and that; everything is in it*" (Dictionary of 1000 1997: 109). Гіпербола, яка вказує, що все є у Торі, можливо має значення, що у цій книзі є багато відповідей на питання, але не на всі.

Книги Старого та Нового Заповіту включають до біблійських *шарів* культури, тобто до одного з базових пластів. Тора є важливим символом єврейського етносу. *Символом* називають таке уявлення про предмет, яке слугує репрезентантом іншого уявлення в межах ширшого знакового поля (Бартмицький 2005: 68). **Висновки.** Важливою характеристикою концептів є їх *трансльованість*, згідно цієї ознаки можна виокремити концепти активно та пасивно трансльовані, змістовно модифіковані та немодифіковані, які можливо перевести в інші форми та неможливо. До того ж, варто погодитися з думкою, що концепти, які є активно трансльованими, відносять архетипічні концепти. Саме вони є заснованими на системі установок, поведінкових реакцій, які певним чином детермінують життя етносу. На нашу думку, аналізований концепт варто вважати активно трансльованим, змістовно модифікованим, зважаючи на виникнення нових образних позитивних ознак, які були зафіксовані в матеріалі дослідження. У *перспективі дослідження* – розгляд інших лінгвоконцептів єврейської лінгвокультури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бартми́нский Е. Языковой образ мира: очерки по этнолингвистике / пер. с польск. М. : Индрик, 2005. 528 с.
2. Городецька О. В. Національно-марковані концепти в британській мовній картині світу ХХ століття : дис. ... канд. філолог. наук : 10.02.04. К., 2002. 182 с.
3. Электронная энциклопедия Wikipedia. URL: <http://en.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 16.07.2022).
4. Карпова К. С. Вербалізація національно-специфічних концептів американського суспільства ХХ – початку ХХІ ст. : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 . Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2008. 21 с.
5. Нідзельська Ю. М. Концепт як відображення універсального та етноспецифічного у свідомості етноса. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Я. Франка*. 2009. Вип. 45. С. 160–162.
6. Полюжин М. С. Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2015. № 4. С. 212–222.
7. Chanukah. Its History, Observance, and Significance. A Presentation based upon Talmudic and Traditional Sources. Ed. by N. Scherman, M. Zlotowitz. N. Y. : MESORAH PUBLICATIONS, Ltd, 1989. 159 p.
8. Cohen J. From Individuality to Identity: Directions in the Thought of J. B. Soloveitchik and Eliezer Schweid. *National Variations in Jewish Identity*. State University of New York Press 1999. P. 243–263.
9. Diamant A. Choosing a Jewish Life. A handbook for People converting to Judaism and for their family and friends. N. Y. : Schocken books, 1997. 294 p.
10. Dictionary of 1000 Jewish Proverbs. Eed. by D. Gross. N.Y. : HIPPOCRENE BOOKS, 1997. 125 p.
11. Friedman E. The Great mission. The life and story of Rabbi Yisrael Baal Shem Tov. Brooklyn. N. Y. : Kehot Publication Society. 2004. 248 p.
12. Gruen E. S. Diaspora and Homeland / E. S. Gruen // *Diasporas and Exiles: Varieties of Jewish Identity* / [ed. by H. Wettstein]. Berkeley, Los Angeles, London: UNIVERSITY OF CALIFORNIA PRESS, 2002. P. 18–47.
13. Mindel Nissan Lubavitcher Rabbi's Memoirs Volume One English Rendition. Brooklyn. N. Y. : Otzar Hachasidim. 1993. 319 p.
14. Nulman M. The Encyclopedia of the Sayings of the Jewish People. Northvale, New Jersey. Jerusalem : JASON ARONSON INC, 1997. 358 p.
15. Shabbos. The Sabbath – its Essence and Significance. A Presentation authorized from Talmudic and Traditional sources. Ed. by S. Finkelman. N.Y. : MESORAH PUBLICATIONS, 1990. 235 p.
16. Shkedi A. Patterns of Jewish Identity Among Israeli Youth and Implications for Teaching of Jewish Sources. *National Variations in Jewish Identity*. State University of New York Press 1999. P. 263–281.
17. Steinsaltz A. The thirteen petalled rose. *Basic Books*. 1980. 181 p.

REFERENCES

1. Bartminsky Ye. Yazykovoi obraz mira: ocherki po etnolingvistike. Per. s polsk. [Linguistic Worldview: the Sketches on Ethnolinguistics. Translated from Polish]. M. : Indrik, 2005. 528 p. [in Russian].
2. Gorodetska O. V. Natsionalno-markovani kontsepty v brutanski movni kartuni svitu XX stolittya: duss. ... kand. filolog. nauk: 10.02.04. [Nationally marked concepts in the British Linguistic Worldview of XX cen. : diss. ... Cand. of Philol. Sciences] K., 2002. 182 p. [in Ukrainian].
3. Elektronnya entsuklopedia Wikipedia. [Electronic Encyclodedia]. URL: <http://en.wikipedia.org/wiki> (Last accessed: 16.07.2022).
4. Karpova K. S. Verbalizatsia natsionalno-spetsufichnuh kontseptiv amerukanskogo suspilstva XX – pochatku XXI st.: avtoref. duss... kand. filol. nauk: 10.02.04. [Verbalization of Nationally Specific Concepts of American Society XX – beginning of XXI cen. : dissertation abstract. ...Cand. of Philol. Sciences : 10.02.04.] K. Kyiv. Nat. Univer. imeni T. Shevchenka, 2008. 21 s. [in Ukrainian].
5. Nidzelska Yu. M. Kontsept yak vidobrazennya universalnogo ta etnospetsyfichnogo u svidomosti etnosa. [Concept as the Reflection of the Universal and Ethnospecific in the Ethnic Consciousness]. *Visnuk Zhytomyrskogo derzhavnogo universitetu imeni Ivana Franka*. 2009. Vup. 45. S. 160–162. [in Ukrainian].
6. Polyuzhin M. S. Ponyattya, kontsept ta yogo struktura. [Notion, concept and its structure.] *Naukovy visnuk Shidnoyevropeiskogo natsionalnogo universitetu imeni Lesi Ukrainku. Filologichni nauku. Movoznavstvo*. 2015. № 4. S. 212–222. [in Ukrainian].
7. Chanukah. Its History, Observance, and Significance. A Presentation based upon Talmudic and Traditional Sources. Ed. by N. Scherman, M. Zlotowitz. N. Y.: MESORAH PUBLICATIONS, Ltd, 1989. 159 p.
8. Cohen J. From Individuality to Identity: Directions in the Thought of J. B. Soloveitchik and Eliezer Schweid. *National Variations in Jewish Identity*. State University of New York Press 1999. P. 243–263.
9. Diamant A. Choosing a Jewish Life. A handbook for People converting to Judaism and for their family and friends. N. Y.: Schocken books, 1997. 294 p.
10. Dictionary of 1000 Jewish Proverbs. Eed. by D. Gross. N.Y. : HIPPOCRENE BOOKS, 1997. 125 p.
11. Friedman E. The Great mission. The life and story of Rabbi Yisrael Baal Shem Tov. Brooklyn. N.Y. : Kehot Publication Society. 2004. 248 p.
12. Gruen E. S. Diaspora and Homeland. *Diasporas and Exiles: Varieties of Jewish Identity*. Eed. by H. Wettstein. Berkeley, Los Angeles, London : UNIVERSITY OF CALIFORNIA PRESS, 2002. P. 18–47.
13. Mindel Nissan Lubavitcher Rabbi's Memoirs Volume One English Rendition. Brooklyn. N.Y. : Otzar Hachasidim. 1993. 319 p.

14. Nulman M. The Encyclopedia of the Sayings of the Jewish People. Northvale, New Jersey. Jerusalem : JASON ARONSON INC, 1997. 358 p.
15. Shabbos. The Sabbath – its Essence and Significance. A Presentation authorized from Talmudic and Traditional sources. Ed. by S. Finkelman. N.Y. : MESORAH PUBLICATIONS, 1990. 235 p.
16. Shkedi A. Patterns of Jewish Identity Among Israeli Youth and Implications for Teaching of Jewish Sources. National Variations in Jewish Identity. State University of New York Press 1999. P. 263–281.
17. Steinsaltz A. The thirteen petalled rose. Basic Books. 1980. 181 p.